

Sluttrapport fra Fylkesmannen i Hordaland

TAFU- tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og utdanning.

Fylkesmannen i Hordaland ved Utdanningsavdelinga er nasjonal prosjektleder for TAFU-tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og utdanning (tidl.TUA). Prosjektleder er av oppdragsgiver (Kunnskapsdepartementet) bedt om å lage en sluttrapport, dette er også stadfestet gjennom vedtak i prosjektets sentrale styringsgruppe ved KD, JD, KR D og AD (styringsgruppemøte 8.mars 2012). FMHO vil i sluttrapporten kort si noe om bakgrunnen for prosjektet, mens hoveddelen vil si noe om avvik i det norske prosjektet fra den svenske KrAmi-modellen, utvikling og utfordringer i prosjektperioden, måloppnåelse og vilkår for eventuell drift av TAFU etter prosjektperioden. Prosjektet startet opp med deltakere i 2010 i Rogaland og i 2011 i Tromsø. Prosjekttiden er tidligere forlenget, men er vedtatt avsluttet 31.12.2013.

1. Kort om bakgrunn for TAFU som prosjekt	5
1.1 Mål for prosjektet	5
Hovedmål	5
Delmål	5
1.2 KrAmi	6
1.2.1 Bakgrunn for KrAmi	6
1.2.2 KrAmi idag	7
1.3 Metodiske tilpasninger av den norske modellen	7
KrAmi –modellen er ikke ensartet	7
Deltakere i risikosone som ikke er dømt	8
Opplæring får et større fokus i KrAmi	8
Kurs versus individuelle opptak	8
1.4. Roller i prosjektet	9
1.4.1 Sentral styringsgruppe	9
Beslutningsmyndighet i sentral styringsgruppe	9
Deltakelse og samordning av sentral styringsgruppe	9
1.4.2 Fylkesmannen i Hordaland	10
Manglende prosjektlederkompetanse hos prosjektleder?	11
1.4.3 Tromsø	11
1.4.4 Rogaland	12
1.4.5 Nasjonal faglig referansegruppe	13
2. I hvilken grad har man oppnådd målene for TAFU?	14
2.1 TAFU- KrAmi-liknende tiltak	14

2.2 Rogaland.....	14
Utdanning i TAFU og Rogaland fylkeskommune	15
Samarbeid mellom skoleavdelinger i fengslene og TAFU	16
TAFU Rogaland- det virker	16
Metoden i TAFU Rogaland.....	17
2.3 Tromsø	17
Oppstart i Tromsø	17
Tromsø kommune	18
Utdanning i TAFU og Troms fylkeskommune	19
Metoden i TAFU Tromsø.....	19
Metodiske utfordringer.....	20
TAFU Tromsø- det virker	20
2.4. Hva har TAFU som er bedre enn andre tiltak for målgruppen?	21
Samtidighet	21
Etatssamarbeid	21
Samlokalisering	22
Felles metode	22
Holistisk perspektiv.....	23
Lav inntaksterskel	24
Jobbgaranti	24
2.5 Resultatmål	25
2.7 Prosessmål	27
2.8 Hvilke mål er ikke nådd i prosjektperioden?	27
Flere TAFU i prosjektperioden?	27
Etater som ikke ønsker å delta i TAFU	28
Å bruke private tiltaksarrangører/ arbeidsmarkedsbedrifter	28

Arbeidet i TAFU sett i sammenheng med VOX' mål?.....	29
TAFU- en godværsmodell?.....	29
3. Kort om AFIs evaluering.....	30
4. Prosjektavslutning.....	30
Plan for avslutning av prosjektet.....	31
Nettside	31
Prosjektdokumentasjon	31
Erfaringsspredning	32
5. Fra prosjekt til drift	32
6. Avsluttende merknader fra Fylkesmannen i Hordaland.....	33

1. Kort om bakgrunn for TAFU som prosjekt

«Man kan ikke forlate fangen i det kritiske øyeblikk» («Straffeanstaltskommisjonen» fra 1841). Overgang fra fengsel til et selvstendig og selvforsørgende liv kan være svært krevende for mange innsatte. Det er den innsatte selv som må ta ansvar for sitt liv ved løslatelse, men den tidligere innsatte har også rettigheter i forhold til offentlige etater.

Fra politisk hold er viktigheten av samtidighet og samhandling fra kriminalomsorg, utdanningsmyndigheter, NAV og kommuner for å lykkes med tilbakeføring av denne gruppen uttrykt i to stortingsmeldinger, St.mld nr.27 (2004-2005) *Om opplæring innenfor kriminalomsorgen* og St.mld nr.37 (2007-2008) *Kriminalomsorgsmeldingen*. I begge disse stortingsmeldingene tar man utgangspunkt i de positive menneskelige og samfunnsøkonomiske resultatene KrAmi-modellen fra Sverige kan vise til mer enn 30 år med erfaringer. Meldingene formulerer et tydelig ønske om å prøve ut denne modellen i Norge, med forhåpninger om like gode, om ikke bedre resultater i en norsk modell.

Fylkesmannen i Hordaland fikk i 2009 oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å være prosjektleder for utprøving av KrAmi-liknende tiltak i Norge.

1.1 Mål for prosjektet

Hovedmål

TAFUs hovedformål er todelt; begrense tilbakefall til kriminalitet og sørge for at straffedømte etter endt soning blir tilbakeført til samfunnet gjennom arbeid og/ eller opplæring innenfor ordinært system. Dette innebærer at deltakerne i TAFU skal følges opp i sin bostedskommune/ bostedsfylke i forhold til de rettigheter man har etter gjeldende lovverk, tilsvarende som for øvrige innbyggere.

Delmål

Prosjektet har hatt flere delmål. Disse delmålene er formulert i den sentrale prosjektplanen for TAFU som er utarbeidet av Kunnskapsdepartementet og Fylkesmannen i Hordaland. Samtidig er delmålene innarbeidet i lokale prosjektplaner i TAFU Rogaland og TAFU Tromsø.

- TAFU skal prøve ut funksjonelle modeller for samarbeid mellom berørte og ansvarlige parter og fungere som en tiltaksmodell i tilbakeføringsgarantien.
- Utvikle gode samarbeidsrutiner mellom kommune/fylkeskommune, skole, kriminalomsorg, NAV og andre aktuelle samarbeidspartnere.
- Skape kontinuitet i både arbeidssituasjon og opplæring slik at straffedømte får fortsette med arbeid, kurs eller opplæring etter avsluttet soning.
- Sørge for at ansvaret blir forankret lokalt med NAV som en sentral aktør, slik at det ordinære systemet kan ivareta behovene til tidligere innsatte.
- Se TAFU-prosjektet i nær sammenheng med VOX' mål om økt deltakelse i samfunns- og arbeidsliv ved å heve kompetansenivået til voksne.
- Prioritere støtte knyttet til rus- og boligsituasjon samt å søke og utvikle gode lokale sosiale nettverk og legge til rette for konstruktive fritidsaktiviteter.
- Dokumentasjon og erfaringsspredning av prosjektet.

I hvilken grad prosjektleder anser hovedformål og delmål nådd i prosjektperioden vil bli nærmere diskutert i kapittel 2 av denne rapporten.

1.2 KrAmi

1.2.1 Bakgrunn for KrAmi

KrAmi-prosjektet i Sverige startet opp i 1980 og er et samarbeidsprosjekt mellom Kriminalvårdsstyrelsen, Arbeidsmarknadsetaten og Sosialetaten. Målsettingen for prosjektet er at deltakeren skal lære seg å finne, få og beholde arbeid på det åpne arbeidsmarkedet og på denne måten bli selvforsørgende og bryte et kriminelt handlingsmønster. Det er også tett oppfølging på fritiden. Målgruppen er straffedømte menn og kvinner i alderen 18 – 40 år. I den svenske modellen blir det benyttet konsekvenspedagogiske prinsipper. Den svenske forskeren Kari Jess (økonom) tok doktorgraden sin på KrAmi-prosjektene i Sverige (*Att räkna med nytta – samhällsøkonomisk utvärdering av socialt arbete, Stockholms Universitet 2005*) Hun fant at for hver investert krone i KrAmi-prosjektene i Sverige, får samfunnet tilbake fra 13 til 18 kroner.

1.2.2 KrAmi idag

Det er i dag KrAmi-kontor over hele Sverige. 16 for menn og 5 for kvinner, og flere er under planlegging. I 2006 ble KrAmi organisert under Serviceförvaltningen, som er en kommuneovergripende forvaltning.

Selv om KrAmi startet opp allerede i 1980, var det først i 2009 at man fikk til en felles nasjonal overenskomst for de samarbeidende etater, gjennom et nasjonalt policydokument. I dette beskrives bakgrunn, mål, styring, kvalitetssikring, rutiner og suksessfaktorer ved drift og oppstart av nye Kramikontor. Nye Krami som starter i dag har 3 års oppstartsperiode hvor man har mulighet til å prøve ut ulike organisasjonsformer tilpasset de lokale forhold. Målene for Krami i Sverige er at deltakerne skal:

- Finne, få og beholde et arbeid
- Leve et lovlydig liv
- Bli selvforsørgende og bli delaktige i nye sosiale sammenhenger

Selv etter over 30 år er KrAmi-modellen under utvikling og man opplever stadig utfordringer i samhandlingen mellom etatene og implementering av den konsekvenspedagogiske metoden.

1.3 Metodiske tilpasninger av den norske modellen

Prosjektplanen understreker viktigheten av å tilpasse den svenske Krami-modellen til norske forhold. Metodiske og organisatoriske avvik fra den svenske modellen vil endre forutsetningene med hensyn til hvilke resultater som kan forventes. Prosjektleder oppfordres videre i prosjektplanen til å være tydelig på hvilke metodiske tilpasninger som gjelder for det norske TAFU-prosjektet mot det svenske Krami-systemet.

KrAmi –modellen er ikke ensartet

I utgangspunktet er det her viktig å presisere at den svenske modellen rundt Krami ikke er en ensartet modell med lik struktur og organisering i hele Sverige. Gjennom over 30 år har Krami utviklet seg forskjellig på de ulike stedene dette tiltaket er opprettet. Det er tydelige strukturforskjeller mellom Krami i store byer og i mindre byer. Videre finner man både Krami hvor kun en kommune er deltaker og Krami hvor flere kommuner arbeider interkommunalt mot den samme målgruppen (for eksempel Krami Blekinge). Målgruppen Krami henvender seg mot er ulik både i alder og kjønns sammensetning.

Vi finner Kramikontorer hvor kvinner og menn deltar sammen, Krami for kvinner og Krami for bare menn. Noen steder er målgruppen mellom 18- 40 år, mens den andre steder er 18- 35 år.

Deltakere i risikosone som ikke er dømt

Utviklingen som skjer i Sverige er tydelig relatert til hvem man henvender seg til, også utover faktorer som kjønn og alder. Opprinnelig var Krami for straffedømte menn. Det vi ser i Sverige er at man nå i større grad henvender seg til dem som befinner seg i risikozonen for kriminalitet, man ønsker å gripe tak i disse før man kommer så langt at man får en dom. Dette gjelder særlig de rene kvinnekontorene for Krami.

Opplæring får et større fokus i KrAmi

I Sverige var Krami i utgangspunktet et samarbeid mellom Kriminalvården, Arbetsförmedlingen og kommunen. I Norge ønsket man å få med skolemyndighetene og fylkeskommunene, med tanke på å sikre den enkeltes rett til videregående opplæring og utdanning mer generelt. Dermed skilte man seg i Norge allerede ved start fra den svenske modellen ved å inkludere skolemyndighetene. Det som imidlertid er interessant er å se at Sverige i de senere år har sett til den norske modellen rundt fokus på opplæring og utdanning, og at dette har fått en større plass i den svenske modellen. Slik har det skjedd en gjensidig påvirkning av modellene i Sverige og Norge.

Kurs versus individuelle opptak

En ny utvikling man ser i Krami (og særlig Krami Malmø som er det første Kramikontoret i Sverige) er at de beveger seg fra gruppeopptak og gjennomføring av 4 -6 kurs i året, mot individuelle opptak og individuell oppfølging. Årsaken til at de prøver ut individuelle opptak i Sverige, er at de opplever frafall i perioden fra en deltaker blir akseptert til Krami og til det neste kurset faktisk starter. Med individuell oppstart ønsker de å fjerne slike frafall i en venteperiode.

Når man i stortingsmeldinger og prosjektplanen viser til «den svenske modellen», så er dette langt fra et ensartet og statisk modell rettet mot en enhetlig gruppe. Den svenske modellen er i stadig utvikling og endring ut fra hva man mener gagnar de man til enhver tid ser har behov for dette tilbudet. Hvordan TAFU har utviklet seg i prosjektperioden i Rogaland og Tromsø, også relatert til svenske løsninger, vil bli nærmere drøftet i del 2 av rapporten.

1.4. Roller i prosjektet

Som prosjekt har TAFU hatt en forholdsvis stor organisasjon, særlig på lokalt plan. Dette har vært ansett som viktig for å sikre den lokale forankringen og samtidighet i tilbudet til deltakerne.

1.4.1 Sentral styringsgruppe

Den sentrale styringsgruppen bestod opprinnelig av Kunnskapsdepartementet og Justisdepartementet med Fylkesmannen i Hordaland som sekretær. I prosjektplanen ble en utvidelse av styringsgruppen lagt til rette for ved behov. Siden juni 2011 har også Kommunal- og regionaldepartementet og Arbeidsdepartementet deltatt i styringsgruppen. Styringsgruppen har hatt ansvar for:

- godkjenne overordnede mål
- godkjenne felles koordinerte innsatser, tildelingsbrev, tekst i budsjett osv.
- gi økonomiske rammer
- godkjenne rapporteringsplan for prosjektet
- godkjenne prosjektutforming/planer
- godkjenne sluttresultat og sluttrapportering

Beslutningsmyndighet i sentral styringsgruppe

Intensjonen i prosjektplanen var at styringsgruppen ble sammensatt av representanter fra de involverte departementene på avdelingsdirektørnivå. Departementene valgte etter hvert å la seg representere i styringsgruppen med seniorrådgivere. Styringsgruppen har fungert som et mellomledd fra Fylkesmannen i Hordaland som prosjektleder og mot ledelsen i departementene. Fylkesmannen i Hordaland opplever at samhandlingen mot prosjekteier (Kunnskapsdepartementet) og de øvrige departementene har vært noe tungrodd og fragmentert. Samhandlingene mellom de ansvarlige departementene har blant annet ikke vært bundet i en felles avtale.

Deltakelse og samordning av sentral styringsgruppe

Det er Fylkesmannen i Hordalands oppfatning at det grenseoverskridende samarbeidet aktørene har fått til på lokalt plan, ikke har fungert på sentralt plan. Styringsgruppen har i liten grad berørt

hverandres ansvarsområder. I stedet blir diskusjonene fragmentert på det enkeltes departements ansvar og det overgripende ansvar for gruppen TAFU favner om forsvinner.

Større involvering fra Kunnskapsdepartementet som prosjekteier har vært etterlyst fra både prosjektleder og aktørene på lokalt nivå. Dette blant annet med tanke på utfordringene prosjektet har hatt med å forplikte utdanningsmyndighetene på lokalt plan i TAFU-samarbeidet.

De ulike ansvarlige i TAFU prosjektet har opplevd avstanden mellom drøftingene i TAFU og det politiske beslutningsnivå som langsom og distansert

De prosjektansvarlige fra flere nivå i TAFU ytrer ønske om at sentral styringsgruppe eller deres overordnede skulle ha deltatt på samlinger for TAFU hvor alle nivåer i TAFU har vært invitert. De prosjektansvarlige opplever slik tilstedeværelse som en viktig inspirator for det utfordrende arbeidet med TAFU og som en mulighet for sentralt ansvarlige til å få innsyn og forståelse av hva TAFU er og hvem målgruppen for prosjektet har vært. Et unntak her er Justis- og beredskapsdepartementet som har deltatt på alle samlingene for TAFU i prosjektperioden, og som har vært en nyttig pådriver i utviklingen av TAFU. TAFU er nettopp et prosjekt som skal prøve ut «modeller for samarbeid mellom berørte og ansvarlige parter».

1.4.2 Fylkesmannen i Hordaland

Fylkesmannen i Hordaland, som har landsdekkende ansvar for opplæring innenfor kriminalomsorgen, har vært prosjektleder for TAFU. Dette er en rolle som har vært problematisk på mange måter. Gjennom fylkesmannens embetsoppdrag innen grunn- og videregående opplæring for innsatte i norske fengsler var de aktuelle fylkeskommuner kjent med vår rolle inne arbeidet med rehabilitering og tilbakeføring av innsatte. For de øvrige samarbeidende parter i prosjektet, særlig NAV og kommuner, var vår rolle – eller hvorfor Fylkesmannen i Hordaland var gitt denne rollen - vanskeligere å forstå og akseptere.

Manglende prosjektlederkompetanse hos prosjektleder?

Fylkesmannen i Hordaland har også hatt utfordringer med å ha sammenhengende prosjektledelse. Utskiftning blant ansatte har påvirket oppfølgingen av TAFU, både mot lokalt og sentralt nivå. Arbeidet med å få oppstart på prosjektsted nummer to etter Rogaland var svært krevende. Ressursbruken lagt ned forut for oppstart i TAFU Tromsø gikk på bekostning av oppfølging av prosjektet som helhet. Siden TAFU ble etablert i Tromsø har prosjektledelsen gått over i en annen fase. Man har fokusert på samlinger hvor erfaringer mellom Tromsø og Rogaland kan deles, tilretteleggelse for kompetanseutvikling innen konsekvenspedagogikk for medarbeiderne og utvikling gjennom prosjektets ulike faser. Vi har også helt bevisst hatt et fokus mot medarbeiderne på de utfordringer det er å arbeide i prosjekt. Både med tanke på å ha tydelige mål og vise resultat, og det å ha en sluttdato for prosjektet i fremtiden. Prosjektlederne hos Fylkesmannen i Hordaland har, etter egen oppfatning, ikke hatt tilstrekkelig formell eller faktisk kompetanse innen det å lede større nasjonale prosjekt. Veien er blitt til mens man har gått, og oppfølgingen har lidd under dette i perioder. For å øke medarbeidernes og prosjektleders kompetanse innen prosjektarbeid har FMHO hentet inn ekstern kompetanse som gjennom dagssamlinger har vært til hjelp for å klargjøre mål, roller og prosjektutvikling. Dette har vist seg svært nyttig for alle parter.

1.4.3 Tromsø

Tromsø startet med 3 medarbeidere fra henholdsvis fylkeskommunen, kriminalomsorgen, NAV. I tillegg har en privat arbeidsmarkedsbedrift, Tromsprodukt AS, stilt opp med koordinator for TAFU Tromsø. NAV la et visst påtrykk for å engasjere Tromsprodukt, dette var blant annet for å kunne komme raskere i gang med TAFU Tromsø. Å engasjere en tiltaksbedrift i TAFU bryter med Krami-modellen. Man opplevde imidlertid at ingen av de øvrige partene ønsket å ta på seg den koordinerende rollen for TAFU, og det å engasjere Tromsprodukt var den måten Fylkesmannen i Hordaland klarte å få TAFU operativt i Tromsø. Tromsø kommune har vurdert det slik at de ikke har hatt mulighet til å bidra i TAFU Tromsø. Den økonomiske situasjonen i Tromsø kommune har i prosjektperiodene vært anstrengt. Kommunen har vært representert i den lokale styringsgruppen. Kommunens manglende deltakelse med driftsmidler, er i prosjektperioden kompensert med ekstra overføring fra Kunnskapsdepartementet via Fylkesmannen i Hordaland. Siden 1.januar 2013 har ikke Troms fylkeskommune vært representert med medarbeider i TAFU. Det er kun kriminalomsorgen ved friomsorgen som har et klart mandat med tilhørende finansiering. Man har i Tromsø hatt en lokal styringsgruppe:

- leder i NAV Tromsø,
- avdelingsleder i Utdanningsetaten- Troms fylkeskommune
- leder for Troms friomsorgskontor
- Tromsø kommunes boligsjef.

Koordinator for TAFU Tromsø, Anita Lervik, har vært sekretær for styringsgruppen.

Den lokale styringsgruppen har hatt ansvar for:

- Å sørge for at prosjektets hovedmålsetting ivaretas lokalt og utvikles iht prosjekt- og fremdriftsplaner, og at eventuelle tilpasninger i forhold til Krami modellen dokumenteres og begrunnes.
- Samordne ressurser fra de impliserte partene, mht utvikling og drift av prosjektet lokalt, og godkjenne budsjett og økonomisk drift.
- Sikre at eventuelle nødvendige samarbeidsavtaler utarbeides og iverksettes.
- Legge forholdene til rette for at det forvaltningsmessige samarbeidet fungerer.
- Informere om prosjektet og dets utvikling til sin respektive ledelse og sørge for at prosjektet gjøres kjent og forankres i egen etat.
- Godkjenne prosjektet planer/ rapporter lokalt

I 2012 ble det holdt 7 møter i styringsgruppen i Tromsø, Fylkesmannen i Hordaland deltok på ett møte.

Det er også etablert en faglig referansegruppe rundt TAFU Tromsø. Dette er fagpersoner som skal bidra med faglige innspill og være en ressurs og korrigerer for utviklingen i TAFU Tromsø.

Referansegruppen har hatt medlemmer fra friomsorgskontoret, kirkens sosialtjeneste, Karriere i Troms og avdelingsleder ved Breivika videregående skole avd. Tromsø fengsel. I 2012 hadde faglig referansegruppe i 3 møter, hvor av ett sammen med den lokale styringsgruppen.

1.4.4 Rogaland

I Rogaland har man hatt 6 medarbeidere siden oppstart i 2010. NAV Sandnes, Stavanger kommune, kriminalomsorgen ved friomsorgen og NAV Rogaland med tre medarbeidere i Allservice AS en arbeidsmarkedsbedrift. Tilsvarende som i Tromsø ble det i Rogaland nødvendig å engasjere en

arbeidsmarkedsbedrift for å bemanne TAFU. Koordinatorrollen ble tillagt tilsatt ved Allservice først og fremst utfra personlig erfaring fra tilsvarende arbeid. Rogaland fylkeskommune har ikke stilt med medarbeider i TAFU. Man klarte på slutten av 2012 å få en 60 % stilling fra fylkeskommunen i TAFU, men denne er ikke operativ i 2013.

Den lokale styringsgruppen i Rogaland har bestått av:

- Kriminalomsorgen region Sørvest,
- Avdelingsdirektør NAV Sandnes
- Nestleder fagstab levekår i Stavanger kommune
- NAV Rogaland
- Rogaland fylkeskommune

Koordinator i TAFU Rogaland, Aksel Onarheim, har vært gruppens sekretær.

Den lokale styringsgruppen i Rogaland har hatt ca 4 møter årlig dog noen flere de første årene. Fokus for styringsgruppen har vært å sikre økonomien i prosjektet, samt å videreføre samarbeidsavtalen mellom partene. Fylkesmannen har i gjennomsnitt deltatt på et lokalt styringsgruppemøte i året.

Prosjektgruppen i Rogaland består av nærmeste leder til medarbeiderne i TAFU. Gruppen har hatt 5 møter i 2012. Hovedmål er å sikre at de administrative og personalmessige forhold for den enkelte ansatte blir ivaretatt i TAFU. Prosjektgruppen har hatt fokus på å samordne og tillemppe de forskjellige administrative og personalmessige forholdene i de ulike etatene, slik at de ansatte i TAFU Rogaland har mest mulig like arbeidsforhold.

1.4.5 Nasjonal faglig referansegruppe

Fylkesmannen i Hordaland oppnevnte i 2011 medlemmer til en nasjonal faglig referansegruppe. Vi ønsket å knytte til oss faglige ressurspersoner som innen sitt fagfelt kan benyttes som diskusjonspartnere og korrektiv til utviklingen i TAFU. Faglig referansegruppe har hatt 1-2 møter i året og også deltatt på den årlige fellessamlingen for hele TAFU. Medlemmer har siden 2011 vært:

- Inger- Marie Fridhov, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning og ansvarlig for kriminalomsorgens arbeid med tilbakeføringsgarantien.
- Morten Skaug, ansvarlig for konsekvenspedagogikk ved Høgskolen i Østfold

- Bjørg Lindebø, Kriminalomsorgen region sørvest
- Benedicte Hollen, Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Torstein Wroldsen, Østfold fylkeskommune- opplæringsavdelingen
- Mona Sjögren, virksomhetsansvarlig for Krami Sverige og leder Krami Malmö

2. I hvilken grad har man oppnådd målene for TAFU?

Hvis man tar utgangspunkt i de overordnede mål for TAFU, som er å hindre tilbakefall og medvirke til selvforsørging innen det ordinære system, så viser årsrapporter fra Rogaland og Tromsø, samt AFIs evaluering at man har oppnådd prosjektets mål. Oppdragsgiver (Kunnskapsdepartementet) har ikke måltall på hvor mange deltakere som må ut i fast jobb før en kan vurdere TAFU som vellykket. I tillegg til konkret å hindre tilbakefall og medvirke til fast jobb, så er TAFU også et forsøk i grenseoverskridende forvaltningssamarbeid som skal gi deltakeren samtidighet i tjenestetilbudet også denne gruppen har rett på.

2.1 TAFU- KrAmi-liknende tiltak

Det har aldri vært intensjonen fra oppdragsgiver at TAFU skal være en blåkopi av Krami. I prosjektplanen understrekes det at metodiske og organisatoriske avvik fra den svenske modellen vil endre forutsetningene med hensyn til hvilke resultater som kan forventes i Norge. Oppdragsgiver mener derfor det er avgjørende at prosjektleder er tydelig på hvilke metodiske tilpassinger som gjelder for det norske TAFU-prosjektet. De tilpassede metodevalg skal synliggjøres og fremgå i alle prosjekters deler som; prosjektplaner, organisering, gjennomføring og rapportering. Vi vil i det følgende beskrive de tilpasninger av Krami som er oppstått ved opprettelsen av prosjektet i Rogaland og Tromsø.

2.2 Rogaland

Ønsket om å starte opp Krami-liknende tiltak i Rogaland strekker seg tilbake mange år. Flere av de samarbeidende etater hadde godt utviklet kommunikasjon etter prosjektet Ny Start på 2000-tallet. Da Kunnskapsdepartementet og Fylkesmannen i Hordaland utviklet TAFUs prosjektplan i 2008, var man i Rogaland klare til å opprette Krami i Norge. TAFU Rogaland startet allerede i 2004 hvor lokale ledere reiste til KrAmi Malmö. En prosjektsøknad om etablering av KrAmi ble sendt Justisdepartementet i 2006. Samarbeidspartene var hovedskaelig NAV Rogaland, Stavanger og Sandnes kommune,

Kriminalomsorgen region Sør Vest og Rogaland Fylkeskommune. Fylkesmannen er av den oppfatning at de allerede gode samarbeidsrutinene og den lokale forankringen av ansvaret for den gruppen TAFU henvender seg til, har vært avgjørende for de gode resultatene man har sett i Rogaland. Man startet prosjekteringen i allerede på midten av 2000-tallet og tok opp deltakere fra 2010.

Samarbeidende etater har hele tiden vært NAV, Stavanger og Sandnes kommuner, kriminalomsorgen region sørvest, Rogaland fylkeskommune og Allservice AS, som har hatt koordinatoransvaret. Sandnes kommune har hatt det økonomiske vertskapet for prosjektet.

Utdanning i TAFU og Rogaland fylkeskommune

I bakgrunns materialet for utprøving av Krami i Norge, understreker man behovet for at skole og utdanning kobles inn i prosjektet for å øke suksessraten. Hvorfor suksessraten vil øke med utdanningssiden inne i det Krami-liknende prosjektet sier de samme dokumenter ingenting om. Det er den enkelte fylkeskommune som er faglig og pedagogisk ansvarlig for videregående opplæring i Norge (og for innsatte også grunnskoleopplæringen). Rogaland fylkeskommune har siden prosjektstart vært med i den lokale styringsgruppen, men ikke hatt en medarbeider i TAFU. Fylkesmannen i Hordaland har i flere år jobbet for å få fylkeskommunen på banen med en dedikert stilling i TAFU uten å lykkes. Først i slutten av 2012 fikk TAFU Rogaland en 60% stilling fra Bryne karrieresenter til å drive rådgivning og karriereveiledning for TAFU-deltakerne. Imidlertid sluttet denne medarbeideren etter få måneder, og stillingen er ikke besatt etter dette.

TAFU Rogaland har de senere år hatt karriereveiledere fra fylkeskommunene inne i sine kurs, men i forhold til målet med TAFU som er å få straffedømte tilbakeført til samfunnet ved fast arbeid og/ eller utdanning har man ikke lykkes i TAFU Rogaland når man ser på fylkeskommunenes plikter mot denne gruppen i TAFU. Deltakerne i TAFU kan selvsagt bruke fylkeskommunenes ordinære rådgivningstjenester for å få vite om rettigheter innen videregående opplæring, realkompetansevurdering og karriereveiledning, men et av suksesskriteriene ved TAFU er samtidighet.

Ambisjonen i Stortingsmelding nr.27 «Om opplæringa i kriminalomsorgen» om at Krami i Norge hvor også skolemyndighetene er med vil være mer vellykket enn resultatene man har fra Sverige, er for Rogalands vedkommende ikke gjennomført. Fylkesmannen i Hordaland er av den oppfatning at behovet i TAFU ikke er en ordinær lærerressurs som underviser deltakerne i TAFU-lokalet. Deltakerne har behov for en ressurs som kjenner den videregående skolen i fylket, som kjenner

rettigheter, voksenopplæringstilbud og kan gi karriereveiledning om yrkes- og utdanningsvalg. Her også mulighetene til å kombinere jobb med fagutdanning. Vi er av den oppfatning at en mer aktiv fylkeskommune med egen ressurs i TAFU ville gitt bedre resultater og gi den enkelte deltaker bedre oppfølging av sine rettigheter til opplæring.

Rogaland fylkeskommune har fått sin del av driftsmidlene til TAFU overført fra Kunnskapsdepartementet ved Fylkesmannen i Hordaland. Det har vært en vedvarende utfordring at Kunnskapsdepartementet står som eier og pådriver av prosjektet, mens fylkeskommunen som har ansvar for videregående opplæring lokalt ikke har prioritert å delta i TAFU. Dette har vært svært kompliserende for utviklingen i TAFU Rogaland, da det særnorske fokuset på utdanning i TAFU har vært vanskelig å gjennomføre i praksis.

Samarbeid mellom skoleavdelinger i fengslene og TAFU

Også i andre henseender har samarbeidet med Rogaland fylkeskommune eller underliggende skoleavdelinger vært utfordrende. Dette gjelder blant annet TAFU medarbeidernes anledning til å komme til skolene i de fire fengslene i Rogaland for å informere elevene om mulighetene til å delta i TAFU ved frigang/ løslatelse og fortsette skolegangen gjennom TAFU. Samarbeidet med noen av skoleavdelingene i fengslene har bedret seg de senere år, men forbedringspotensialet er stort for samarbeidet mellom skoleavdeling i fengsel og TAFU. Vi er av den oppfatning at skolene i fengslene vil kunne ha stor nytte av å bruke TAFU som en «utslusingsklasse» for dem som har begynt et opplæringsløp i fengselet. I TAFU vil eleven eller deltakere få tett oppfølging også etter løslatelse. Det optimale er selvsagt at skolen i fengselet før løslatelse oppretter kontakt med TAFU for videre oppfølging av fylkeskommunens medarbeider i TAFU. Dette har vi ikke lyktes med i prosjektperioden. I 2013 har Rogaland fylkeskommune invitert TAFU med på de faste møtene med avdelingslederne ved fengselsundervisningen. Vi tror dette er et viktig steg for å bedre samarbeidet også på dette området.

TAFU Rogaland- det virker

Hvis man ser bort i fra Rogaland fylkeskommunes fravær i TAFU Rogaland, så er Fylkesmannen i Hordaland av den oppfatning at samarbeidet partene har fått til i Rogaland har vært og er enestående. De 4 (5) samarbeidende etater føler eierskap og samhandle til det beste for deltakerne. Etatene ser det som en vinn-vinn situasjon for alle. Den lokale forankringen hvor alle de involverte etater aksepterer at

TAFU er en grenseoverskridende metode i å hjelpe denne gruppen borgere, er avgjørende for resultatene man har oppnådd i Rogaland. En faglig sterk stab som på hvert sitt fagområde er kompetent og kan jobbe i tverrfaglig team er avgjørende. Samtidig har medarbeiderne ledere som ser at det å jobbe i et samlokalisert tiltak som TAFU krever at medarbeideren ikke bare kan gjøre det man forventer innen sin etat, men sammen med de øvrige arbeider på tvers av fagfelt og gjerne noe på siden av stillings- og rollebeskrivelser i egen etat.

Metoden i TAFU Rogaland

Målgruppen i TAFU Rogaland er straffedømte menn mellom 18 og 40 år. TAFU Rogaland har fulgt det metodiske opplegget som er i Krami Malmø. Her holdes 4 ganger i året 3-ukers kurs for deltakere som har meldt seg på. Dette er et opplegg som har fungert godt i Rogaland. Man begynte i 2010 med få deltakere på kurs, men gjennom planmessig og gjentakende informasjonsrunder til samarbeidsparter i Rogaland har man lyktes med å gjøre TAFU så kjent at de det siste året har kjørt med full kapasitet på kursene (10-12 deltakere). Ved å holde fast på kursstrukturen vil medarbeiderne jobbe med deltakernes sosiale handlingskompetanse i grupper. I Rogaland har de også holdt fokus på F'en i TAFU. Fritidsbiten er viktig for å skape nye, positive sosiale relasjoner for deltakerne. I tillegg til felles matlaging, fotball og bowling, har de i Rogaland holdt fast på hytteturen i kursukene som en viktig arena for å øve seg på positive sosiale relasjoner. I tillegg har man tilbud «pappakurs» for å bedre deltakernes relasjoner med familie og lære positive handlingsmønstre også mot de nærmeste. En tidligere deltaker som har fått seg fast jobb som dataprogrammerer har også holdt datakurs på TAFU Rogaland, dette var vellykket både faglig og som motivasjon for deltakere til å se at de kan nå sitt mål.

2.3 Tromsø

Målgruppen i Tromsø er kvinner og menn fra 18 år.

Oppstart i Tromsø

Oppstart av TAFU i Tromsø var ikke like uproblematisk som i Rogaland. I motsetning til i Rogaland hvor samarbeidspartene selv tok kontakt for å få være med i prosjektet, ble partene i Tromsø invitert med av Fylkesmannen i Hordaland. Valget av Tromsø baserte seg blant annet på kommunens størrelse, antall innsatte i Tromsø fengsel og kjennskap til arbeidet til skolen i Tromsø fengsel ved Breivika vgs. Selv om partene frivillig gikk inn i TAFU, er det ikke til å legge skjul på at Fylkesmannen i Hordaland

brukte mye tid og krefter på å overbevise partene at TAFU ville være et vinn-vinn tiltak for alle de involverte i Tromsø/Troms. Fylkesmannen i Hordaland kan i etterpåklokskapens lys se at vi ikke lykkes med å informere og formidle tilstrekkelig om intensjonene, samarbeidsformene og forankringen av TAFU i Troms. Noe av grunnen til dette er at FMHO i hele prosjektperioden har funnet det vanskelig å få det sentrale nivået til å forankre TAFU i den enkelte etats oppdragsbrev på lokalt plan.

Kriminalomsorgen i Tromsø var en viktig pådriver i å få partene til å diskutere et samarbeid etter Krami-modellen. Da også NAV Tromsø ble positiv til å prøve ut TAFU som tiltak for denne gruppen fikk oppstart av TAFU Tromsø viktige lokale pådrivere. Medarbeidere i TAFU Tromsø ble tilsatt våren 2011 med oppstart for deltakere august 2011. TAFU Tromsø hadde i utgangspunktet 4 medarbeidere fra hhv Troms fylkeskommune, NAV, kriminalomsorgen og en arbeidsmarkedsbedrift (Tromsprodukt AS). Tromsø kommune har ikke vært med i prosjektet. Tromsprodukt ble invitert med i prosjektet da ingen av de øvrige partene ønsket å ta på seg koordinatorrollen i TAFU. Både i Rogaland og Tromsø er stillingene til Allservice og Tromsprodukt finansiert av FARVE-midler (prosjektmidler) og arbeid for bistandsmidler fra NAV.

Tromsø kommune

I Krami-modellen er kommunen en av bærebjelkene i samarbeidet. Også i Norge er kommunen en avgjørende samarbeidspart for at TAFU skal fungere da det er den løslattes hjemstedskommune som er hovedansvarlig for oppfølgingen. Fra fengselet vil den løslatte flytte tilbake til sin hjemkommune og kommunens tjenester skal være utgangspunkt for retter og plikter for den løslatte. I TAFU Tromsø har vi ikke i prosjektperioden lykkes med å få med Tromsø kommune. De har ikke hatt stillingsressurs inn i medarbeidergruppen og ikke bidratt med driftsmidler. Imidlertid er kommunens boligkontor representert i den lokale styringsgruppe. Dette oppfatter vi som positivt, siden kommunen har boligmangel og de kan være en god samtalepart for øvrige etater i styringsgruppen. Årsakene til at kommunen har valgt å ikke stille ressurser til disposisjon er tilsynelatende flere, og vi skal her ikke gå inn i disse. AFI diskuterer noen ulike forklaringer til kommunens uteblivelse i sin sluttevaluering. Fylkesmannen i Hordaland er imidlertid klar på at et TAFU samarbeid mister mye av sin hensikt hvis kommunen ikke deltar, det være seg for eksempel NAV kommune, boligkontor eller kommunens rusoppfølgingskontor. Vi er av den oppfatning at oppstart i Tromsø ville vært mindre krevende og resultatene bedre dersom kommunene hadde hatt en medarbeider i TAFU og forankring på kommunalt nivå.

Utdanning i TAFU og Troms fylkeskommune

Ved oppstart i Tromsø stilte Troms fylkeskommune en medarbeider til disposisjon for TAFU. Medarbeideren var tilsatt ved Breivika vgs som har ansvar for fengselsopplæringen i Tromsø fengsel og hadde sitt arbeidssted i TAFU. Fylkesmannen i Hordaland var glade for at fylkeskommunen var med i oppstarten av TAFU Tromsø, og som i Rogaland fikk fylkeskommunen driftsmidler til TAFU overført fra Kunnskapsdepartementet via Fylkesmannen i Hordaland. Oppstartsproblemene i Tromsø og lavt antall deltakere det første driftsåret medførte en viss slitasje på medarbeiderne og man strevde også med å få til den forventede flyten av elever på skolen i Tromsø fengsel til TAFU Tromsø ved frigang eller løslatelse. Det ble etter hvert også tydelig at det ikke var en tradisjonell «lærer» man hadde behov for i TAFU, snarere en ressursperson med inngående kjennskap til regelverk og rettigheter i videregående opplæring, karriereveiledning og voksenopplæring i fylket. Troms fylkeskommune valgte fra 1.januar 2013 å trekke tilbake stillingen de hadde i TAFU, da de mente deltakernes rettigheter på god nok måte kan ivaretas av det ordinære fylkeskommunale systemet. Dette beklagde vi sterkt. Det er viktig at også fylkeskommunen ser at denne gruppen kan ha behov for tett oppfølging innen opplæring og utdanningsspørsmål. Kartlegginger¹ av utdanningsbakgrunn til fangebefolkningen viser at mange har svært dårlige skoleopplevelser, lavt utdanningsnivå og lav mestringsfølelse og motivasjon for skole.

Metoden i TAFU Tromsø

TAFU Tromsø startet opp etter samme mal som Krami Malmø og TAFU Rogaland med faste 3-ukers kurs 4 ganger i året. TAFU Tromsø har valgt å også ha kvinner som målgruppe, selv om få kvinner så langt har deltatt. Dette skiller seg fra Krami Malmö hvor man har separate Krami for menn og kvinner. I Tromsø har man heller ikke satt en øvre aldersgrense, mens man i Rogaland har menn mellom 18 og 40 år som primærmålgruppe. Grunnen til at man i Tromsø også er åpen for kvinner er at Tromsø kommune er en forholdsvis liten kommune og styringsgruppen ønsket ikke begrense målgruppen mer enn nødvendig.

Tilsvarende som i Rogaland opplevde prosjektet i Tromsø at de var avhengig av å drive utstrakt informasjonsarbeid til fengselet, NAV , rusinstitusjoner og andre for å rekruttere deltakere til TAFU Tromsø. Medarbeiderne jobbet hardt det første året med informasjonsarbeid, men hadde likevel få

¹ «Innsette i norske fengsel: Kompetanse gjennom utdanning og arbeid» (Eikeland, Asbjørnsen, Manger eds.) 2010.

deltakere på kurs det første året, noe som nok influerte på samarbeidsrelasjonene i TAFU Tromsø. Etter et studiebesøk til KrAmi Malmö, hvor de hadde startet med forsøk på individuell oppstart, besluttet medarbeidergruppen sammen med den lokale styringsgruppen at man i Tromsø ville legge om fra 4 kurs i året til veiledningstrappen. Veiledningstrappen innebærer at man tar inn deltakeren når denne er klar og følger denne opp individuelt gjennom veiledningssamtaler, oppfølgingssamtaler samtidig som man starter arbeidet med å finne arbeidspraksis. I Tromsø har denne omleggingen vært svært riktig. I stedet for kurs med 1- 2 deltakere grunnet frafall før kursstart, starter man nå med oppfølging med en gang. Deltakerne opplever en tett oppfølging og medarbeiderne arbeider fortsatt etter de konsekvenspedagogiske prinsippene som er grunntanken i TAFU (og Krami).

Metodiske utfordringer

I Tromsø, mer enn i Rogaland, har medarbeiderne opplevd metodiske utfordringer i overgangen til en felles metodikk- konsekvenspedagogikk. Medarbeiderne startet på grunnutdanning i konsekvenspedagogikk samtidig som de første deltakerne ble tatt inn. TAFU Tromsø rapporterte til Fylkesmannen at man det første året fant det problematisk å bli enige om man skulle starte med en konsekvenspedagogisk tilnærming samtidig som man tok utdannelsen, eller om de skulle ta utdanning for deretter å legge om når metodikken var innarbeidet blant medarbeiderne. Etter veiledning fra Mona Sjøgren i Krami Malmö og kompetanse fra Høgskolen i Østfold, innførte også Tromsø den felles metodikken mens man var under opplæring. På denne måten fikk medarbeiderne prøvd ut metodikken underveis i studiet og man fikk tatt i bruk det redskapet som AFIs evaluering viser er et av suksesskriteriene for TAFU. Rapporter fra Sverige viser at de selv etter 30 år har metodiske utfordringer med anvendelsen av konsekvenspedagogikken og å «legge fra seg» behandlerrollen medarbeiderne har med seg fra sin egen institusjon. Fylkesmannen i Hordaland er av den oppfatning at en felles metodikk er avgjørende for at det grenseoverskridende samarbeidet skal fungere. Det er også nødvendig at medarbeiderne for jevnlig veiledning i å anvende pedagogikken i det daglige. Diskusjonene i TAFU Tromsø rundt implementeringen av konsekvenspedagogikken er viktig å ta med seg dersom TAFU utvides til andre steder, da dette er spørsmål som da igjen vil ble aktuelle.

TAFU Tromsø- det virker

Selv om ikke TAFU Tromsø har holdt på like lenge som TAFU Rogaland, og på tross av utfordringene prosjektet har hatt innledningsvis, har TAFU Tromsø det siste året gitt gode resultater. Overgang til individuell veiledning, implementering av konsekvenspedagogikken og noe endring i medarbeidergruppen har vist at retningen man har valgt i Tromsø virker. Foreløpig er tallene i Tromsø

lave, men Fylkesmannen i Hordaland er sikker på at den positive tendensen bare vil øke etter som TAFU blir mer kjent i Tromsø. Veien man har gått i Tromsø er en stadfestelse av det som er hensikten med TAFU prosjektet; prøve ut modeller for lokalt samarbeid som gir gode resultater for deltakerne. Ved oppstart av nye Krami-steder i Sverige har man 3 år på å løse de utfordringene Tromsø har løst på 1,5 år. I Sverige har man innsett at Krami må tilpasses lokalt og hvert sted må finne som samarbeidsform innenfor visse rammer som fungerer. Vi mener medarbeiderne i Tromsø og deres ledere har vist pågangsmot og standhaftighet for å finne en tilnærming som passer de lokale forholdene og som gir gode resultater.

2.4. Hva har TAFU som er bedre enn andre tiltak for målgruppen?

Det eksisterer mange ulike tiltak som har til hensikt å lette overgangen for innsatte fra fengsel til frihet. Flere etater er også direkte inne i fengslene for å legge til rette for tilbakeføring. En stor utfordring i tilbakeføringsarbeidet er at det er den innsattes hjemkommune som har ansvar for oppfølging, og ikke kommunen der personen soner. Vi har valgt å oppsummere TAFU under følgende nøkkeltema: samtidighet, etatssamarbeid, samlokalisering, felles metode, holistisk perspektiv, lav inntaksterskel og jobbgaranti. Dette er delvis også de samme nøkkeltema som Arbeidsforskningsinstituttet trekker fram som suksessfaktorer i deres evaluering av TAFU.

Samtidighet

TAFU tilbyr deltakerne samtidighet i tjenestetilbudet. Målgruppen for TAFU kan ofte oppleves som krevende for hjelpeapparatet, de blir lett «kasteballer» i systemet og finner det ofte vanskelig å orientere seg blant rettigheter, plikter og hvilken etat som kan hjelpe dem med ulike behov ved løslatelse. I TAFU får brukerne flere viktige tjenester på samme tid på samme sted (i sin hjemkommune). TAFU gjør det å tilpasse seg samfunnet utenfor fengsel enklere for deltakeren og det blir billigere for samfunnet ved raskere å legge til rette for at deltakeren kommer ut i praksis/ fast jobb. Når deltakeren får dekket tjenestebehovet i TAFU, vil det ordinære NAV-kontor, boligkontor etc bli avlastet for gruppe som kan oppleves som tung og krevende, samtidig som deltakeren får et bedre tilbud og tettere oppfølging.

Etatssamarbeid

Alle involverte etater har et felles overordnet mål for straffedømte: hindre kriminalitet og legge til rette for selvforsørgelse. I TAFU er samarbeidet mellom etatene sagt å være grenseoverskridende. Med

dette menes at medarbeiderne har flere roller i samarbeidet som går ut over det som ligger til den enkeltes stillingsbeskrivelse i «morinstitusjonen». Medarbeiderne har gjensidig ansvar for oppfølging av deltakerne i kursperioden, praksisfasen og etter de er kommet i fast jobb. Medarbeiderne jobber turnus og har likt ansvar for fellesaktiviteter, fritidsaktiviteter og andre miljøterapeutiske og praktiske oppgaver. Medarbeiderne har også gjensidig ansvar for informasjonsarbeid, intervjuer med aktuelle deltakere og oppfølging av samarbeidsparter. Medarbeiderne drar nytte av sine nettverk for å oppnå kontakt med arbeidsgivere som kan være interessert i å ta inn deltakere i praksis med fast arbeid som mål. Alt dette innebærer at også medarbeidernes ledere aksepterer at medarbeideren, i tillegg til å ha hovedansvar for sin etats spesifikk kunnskap inn i TAFU, også arbeider på annen etats område og på fellesoppgaver for å fylle TAFU med innhold.

Samlokalisering

En forutsetning for å kunne tilby deltakerne samtidighet i tjenestene, er at etatene er samlokalisert. Mens straffedømte i andre enn de tre prosjektkommunene (Tromsø, Stavanger og Sandnes) må oppsøke den enkelte etat etter tur for å få oppfølging ved løslatelse, oppsøker TAFU-deltakerne kun sitt lokale TAFU kontor. Her har de tilgang til NAV kommune, friomsorgen (ved blant annet meldeplikt/samfunnsstaff), kommunens boligkontor med mer. I kursperiodene får de også kontakt med Arbeidstilsynet, kommunens gjeldsrådgiver, NAV marked og oppfølging i forhold til skattekort, fastlege, tannlege, kommunikasjon, HMS og etikk på arbeidsplassen. Straffedømte har ofte en svak tilknytning til arbeidslivet og liten oversikt over egen økonomi, utdanning og arbeidserfaring. Medarbeiderne i TAFU jobber turnus, slik at TAFU kontorene både i Tromsø og Rogaland holder åpent på kveldstid. Dermed kan kontakten med TAFU opprettholdes når deltakeren er i praksis, går på skole eller jobber.

Felles metode

Både Krami og TAFU bygger på den danske filosofen Jens Bay sin konsekvenspedagogiske metodikk. Denne er også brukt i Tamu-skolen i Danmark² Medarbeiderne i TAFU bruker den konsekvenspedagogiske metodikk i samhandlingen seg imellom og i møtet med deltakerne. Hensikten med å anvende en felles metode er å skape rammer og vilkår for individuell utvikling og læring, med vekt på deltakernes sosiale handlingskompetanse. Det som synes som en av de største utfordringene

² www.tamu.dk

med å anvende en konsekvenspedagogisk tilnærming i oppfølgingsarbeidet, er at konsekvenspedagogikken ikke har behandlingselementer i seg. Dette bryter med de tradisjonelle forestillingene om arbeid med lovbrøtere og rusavhengige. For medarbeiderne, som alle kommer fra etater hvor behandlingstanker og årsaksforklaringer står sterkt, har overgangen til en konsekvenspedagogisk praksis vært utfordrende. Medarbeiderne får da en rolle som skal hjelpe deltakeren til å hjelpe seg selv, ta ansvar for egne handlinger og vurdere konsekvensen av alternative handlinger/ den handling man velger.

En felles metode har også vært nyttig i forhold til samhandlingen medarbeiderne imellom. Medarbeiderne har alle sterk faglig forankring i egen organisasjon og ens organisasjons verdier, metode og fremgangsmåte. Ved å vende seg bort fra de metodiske fremgangsmåter man er sosialisert inn i før TAFU, gir konsekvenspedagogikken det nye teamet et felles verktøy som er etatsuavhengig. Alle medarbeidere i prosjektet er blitt skolert i konsekvenspedagogikk gjennom Høgskolen i Østfold. I prosjektperioden er denne utdanningen bekostet av Kunnskapsdepartementet via Fylkesmannen i Hordaland.

Vi har ingen formening om konsekvenspedagogikk er mer eller mindre effektiv i TAFU enn eventuelt andre metodiske tilnæringsmåter. Vi er imidlertid av den oppfatning at det har vært svært nyttig å ha en felles pedagogisk plattform for TAFU som prosjekt. Krami i Sverige har benyttet konsekvenspedagogikken som felles metodisk tilnærming siden 1980. Det er også viktig at prosjektstedene følges opp med konsekvenspedagogisk veiledning i arbeidshverdagen.

Holistisk perspektiv

TAFU skiller seg fra andre tiltak mot samme gruppe ved at medarbeiderne ser deltakerne som mennesker på ulike arenaer og gir deltakerne redskaper til å vurdere handlingsalternativer på livets forskjellige områder. TAFU er lagt opp slik at i tillegg til oppfølging mot fast jobb og utdanning i det ordinære systemet, så er det fokus på å utvikle positive fritidsinteresser, bedre kontakt med barn og familie, ordnede boforhold, rusmestring, matlaging og holdningsalternativer.

TAFU kontorene har faste åpningstider. I tillegg har deltakerne medarbeidernes mobilnummer og de har anledning til å ringe utenom åpningstid dersom det oppstår en situasjon hvor deltakeren trenger veiledning til å vurdere det rette handlingsalternativet, eventuelt trekke seg ut av en situasjon hvor man ikke ser omfanget av konsekvensene. TAFU-samarbeidet er derfor fundert på at livets utfordringer

ikke bare oppstår i det offentlige åpningstider.

Det er i de fleste tilfeller heller ingen definert slutt på deltakelse i TAFU. TAFU har noen få, konkrete regler hvor brudd kan føre til utskrivning. Dette er vold, trusler om vold og ny kriminalitet. De som har gjennomført TAFU og er kommet ut i fast arbeid eller opplæring kan alltid ta kontakt med TAFU igjen ved behov. Det kan også den respektive arbeidsgiver, dersom det oppstår situasjoner med deltakere på arbeidsplassen og arbeidsgiver trenger veiledning. Deltakere som begynner i TAFU, men som av ulike årsaker velger å ikke fullføre/ blir skrevet ut, er alltid velkommen tilbake til TAFU når motivasjon og handling tilsier at man er klar for å prøve på nytt. Et feilsteg i TAFU utelukker ikke fremtidig deltakelse. Dette er i tråd med den konsekvenspedagogiske metodikken. Fokus er på fremtiden og nye muligheter, og ikke på de valgene man har gjort i fortiden.

Lav inntaksterskel

Inntaksprosedyrene til TAFU er enkle og ubyråkratiske. Vilkår for opptak fra TAFUs side er dokumentert rusfrihet 1 måned før oppstart og ordnede boforhold. Det er ikke krav om skriftlig søknad. Interesserte deltakere (ofte er det familie eller personer fra hjelpeapparatet som tar kontakt) kan ta kontakt via telefon eller e-post for deretter å bli invitert til samtale og intervju.

Jobbgaranti

I TAFU er det få regler og noen flere forventninger:

- Avstå fra kriminalitet
- Avstå fra bruk av rusmidler
- Ikke løse konflikter med trusler eller vold
- Gi melding om fravær og overholde avtaler
- Delta på minst to aktiviteter pr.uke og
- På oppfordring avlevere urinprøve

Dersom deltakeren følger sin del av avtalen som inngås ved start i TAFU, garanterer TAFU deltakeren ansettelse med avtalefestet lønn slik at deltakeren blir selvforsørgende. En slik jobbgaranti er nok ikke juridisk bindende, men overfor deltakerne viser den at dersom deltakeren har viljen til å ville og kapasitet til å klare, så skal TAFU følge opp og veilede for å klare overgangen fra fengsel til frihet.

2.5 Resultatmål

Med utgangspunkt i beskrivelsene i den overordnede prosjektplanen har TAFU i prosjektperioden oppfylt resultatmålene som lå til grunn for prosjektet. Prosjektmedarbeiderne har gjennom prosjekttiden hatt samtaler med mange hundre mulige TAFU deltakere.

TAFU Rogaland har inntil juni 2013 hatt følgende deltakere:

Antall deltakere pr 31.12.12:	24
Antall innskrevne i 2013:	22
Antall avsluttede i 2013:	16
Antall deltakere pr 26.06.13:	30

Antall i arbeid/praksis i 2013:

Antall fått praksis:	17 (hvorav 4 sluttet igjen)
Antall fått fast arbeid:	3

TAFU Rogaland har arbeidet for at alle skal få yrkesveiledning/opplæringsrådgiving underveis. Totalt 8 deltakere har fulgt ulike yrkesrettede opplæringsløp. Av disse har 4 deltakere fulgt yrkesrettet opplæring i hjemlet i opplæringsplaner i videregående skole.

TAFU Tromsø har inntil juni 2013 hatt følgende deltakere:

Antall deltakere pr 31.12.12:	9
Antall innskrevne i 2013:	2
Antall avsluttede i 2013:	3
Antall deltakere pr 26.06.13:	10

Antall i arbeid/praksis i 2013:

Antall fått praksis:	4
Antall fått fast arbeid:	4

TAFU Tromsø har tilbydd alle deltakerne karriereveiledning, informasjon om realkompetansevurdering og videre opplæring. Det har vært holdt 4 yrkesrettede kurs med støtte fra NAV.

Årsrapporter fra Tromsø og Rogaland, samt evalueringen gjennomført av AFI, viser at TAFU i Rogaland og Tromsø har lyktes med å hindre tilbakefall og medvirket til tilbakeføring gjennom arbeid/ og eller utdanning. I tillegg viser evalueringen av TAFU at effektene av TAFU på andre deler av deltakernes liv har vært stor, fra bedret mestringsfølelse, kontakt med familie og økt livskvalitet. I prosjektplanen for TAFU var det ikke formulert måltall som sier noe om hvor mange som må være i fast arbeid/utdanning for at prosjekteier skal vurdere TAFU som vellykket. TAFU har prøvd uten ny samarbeidsmodell og lagt strukturer for samlokalisert etatssamarbeid innen det ordinære systemet.

At vi i prosjektet har nådd resultatmålene fra oppdragsgiver om å hindre tilbakefall og få straffedømte ut i fast arbeid/ utdanning er uomtvistelig. Det å måle vellykketheten og kvaliteten av TAFU på resultater alene, er ikke tilstrekkelig. Tallene vi har oppnådd i TAFU sier ikke noe om hvor lenge man må være i fast jobb for at det skal telle som en suksess, eller hva «å hindre tilbakefall» egentlig innebærer. I både TAFU Tromsø og TAFU Rogaland har man å gjøre med en krevende brukergruppe, med mange og komplekse problemer. På begge prosjektsteder kunne de valgt å ta inn mindre krevende deltakere for å øke andelen deltakere man får ut i fast jobb og dermed bedre resultatmålene. Det har de ikke gjort. Alle søkere som har fylt vilkårene om bosted og rusfrihet og som har vært tilstrekkelig motivert har fått en mulighet. Rapportene fra både Tromsø og Rogaland forteller er at de deltakerne man ofte ikke tror skal klare det, klarer det likevel når forholdene legges til rette for den enkeltes forutsetninger.

2.6 Strukturmål

Strukturmål er forutsetninger som må ligge til rette for å oppnå resultatmålene. Overstående har vi vist at selv om TAFU er bygget over samme modell som Krami, så har vi å gjøre med organisasjoner i endring både i Sverige og Norge. TAFU Rogaland og TAFU Tromsø har endret rutiner, innhold og strukturer underveis i prosjektperioden. Endringene er gjort med den hensikt å få flere deltakere ut i fast arbeid og få et TAFU tilpasset lokale forhold. Og evalueringen av TAFU som blir gjennomført av AFI viser at de strukturelle omleggingene har vært vellykket. Medarbeidernes kompetanse er også avgjørende for de resultatene TAFU oppnår. En av hovedforutsetningene for at samlokaliseringen av de samarbeidende etater skal ha en funksjon, er at medarbeiderne er godt kjent med egen etats virksomhet, regelverk, rutiner og nettverk, slik at de kan ta denne kunnskapen med seg inn i TAFU. Dette utelukker at TAFU kan ha for mange medarbeidere som ikke har lang fartstid i egen

organisasjon, i tillegg er selvsagt medarbeidernes medmenneskelige kompetanse viktig, både for å fungere i kollegiet og å stå samlet om den konsekvenspedagogiske metodikk i møte med deltakerne. Herunder kommer også medarbeidernes ledere sin mulighet til å tilby lønn og arbeidsvilkår som på tross av at man er ansatt i ulike etater ikke skaper konflikt og dermed påvirker resultatene i TAFU. Det er også viktig med funksjonelle lokaliteter som er lett tilgjengelig for deltakerne.

2.7 Prosessmål

Prosessmål omfatter relasjoner mellom medarbeiderne, relasjoner mellom deltakere og medarbeidere og gruppedynamikken mellom deltakerne. Hva er det som er den beste eller mest hensiktsmessige måten å arbeide på for å nå resultatet som prosjekteier forventer. Dette er grundig belyst i AFIs følge- og sluttevaluering av TAFU. TAFU i prosjektperioden har hatt sterke og dyktige ildsjeler som lokalt har drevet prosjektet fremover. Fylkesmannen i Hordaland er av den oppfatning at det er viktig å ha ildsjeler, men at vi må bygge opp en organisasjon og forankring som ikke er personavhengig, slik at TAFU kan drive videre dersom ildsjelene skulle slutte.

2.8 Hvilke mål er ikke nådd i prosjektperioden?

Fylkesmannen i Hordaland er av den oppfatning at målene fra prosjektplanen er nådd i prosjektperioden. Imidlertid er det noen forhold vi ønsker å belyse i sluttrapporten.

Flere TAFU i prosjektperioden?

Prosjektplanen åpner for at «på bakgrunn av disse prosjektene og eventuelt ytterligere midler som finnes lokalt må det under prosjektperioden (2008-2013) vurderes om det er rom for flere prosjekt.» Andre prosjektsteder enn Tromsø og Rogaland er ikke vurdert startet i prosjekttiden. Opprinnelig skulle TAFU som prosjekt avsluttes i 2012. Etter den krevende oppstarterfaringen vi gjorde i Tromsø i 2010 og 2011 var det viktig for oss som prosjektleder å fokusere på oppfølging av Rogaland og Tromsø i den prosjekttiden som var igjen, herunder på erfaringsamlinger, oppfølging av opplæringen i konsekvenspedagogikk, dokumentasjon og styring av prosjektet på sentralt og lokalt plan.

Både prosjektleder og prosjektkoordinatorene i Rogaland og Tromsø har drevet utstrakt informasjonspredning om TAFU som tilbakeføringsstrategi, både nasjonalt og internasjonalt. Vi er, særlig de senere år, benyttet av både kriminalomsorgen, skoleledere, NAV og kommuner for å fortelle om erfaringene vi har gjort med å organisere tilbakeføringsarbeidet i et TAFU kontor. Vi har også

deltatt på samarbeidsmøter hvor flere etater lokalt er gått sammen for å legge til rette for TAFU-oppstart dersom prosjektet går over i ordinær drift. TAFU Rogaland har også hatt flere delegasjoner på studiebesøk. Helt konkret er det 4-5 steder i landet hvor ønsket om å starte opp TAFU er uttalt fra minst 2-3 av de nødvendige partene involvert. Fylkesmannen i Hordaland sin tilbakemelding overfor dem som ønsker å starte opp TAFU er at vi ikke kan si noe om hva som skjer etter prosjektperioden. Imidlertid vil forbedring av samarbeid, lokalt engasjement og forankring øke muligheten til suksessfullt starte TAFU dersom styresmaktene åpner for dette også andre steder.

Etater som ikke ønsker å delta i TAFU

Det har vært en utfordring med TAFU-samarbeidet som helhet når noen av de impliserte etater ikke har ønsket å prøve ut Krami-modellen, her Tromsø kommune og Rogaland fylkeskommune. Vi har ikke fått prøvd ut TAFUs fulle potensiale siden disse avgjørende tjenesteyterne ikke har vært med. Målgruppen til TAFU har retter både i forhold til opplæring og utdanning innen fylkeskommunens ansvarsområde og mot kommunale tjenester. I prosjektperioden har vi oppfattet det som et problem at man på lokalt nivå ikke har oppfattet at de respektive etater sentralt har ønsket å legge til rette for TAFU-utprøving. På lokalt nivå har man ikke sett tydelige nok forankring eller incentiver for å bruke ressurser på dette.

Dersom TAFU skal videreføres er det av avgjørende betydning at den aktuelle kommunen deltar som en av bærebjelkene. Vi er av den oppfatning at også fylkeskommunen er en viktig aktør i TAFU i forhold til Opplæringslov og retten til opplæring. Det er et stort potensiale mellom skoleavdelingene i kriminalomsorgen og overgangen til opplæring utenfor fengsel- TAFU er godt egnet til å være et virkemiddel for å sikre denne gruppen rettigheter innen opplæring ved overgangen fengsel til frihet.

Å bruke private tiltaksarrangører/ arbeidsmarkedsbedrifter

Både i Tromsø og Rogaland ble det å bruke private tiltaksarrangører avgjørende for at TAFU prosjektet ble satt i gang. Tiltaksarrangørene har hatt prosjektkoordinatoransvaret på begge steder. I Rogaland er i tillegg to ytterligere ansatte fra tiltaksbedriften Allservice AS tilsatt som prosjektmedarbeidere og lønnet av FARVE-midler fra Arbeids- og velferdsdirektoratet via NAV.

Private (eller kommunale) arbeids/tiltaksbedrifter har ikke på noe tidspunkt hatt en rolle i Krami i Sverige. Det er Fylkesmannen i Hordaland sin oppfatning at private tiltaksaktører var nødvendig for å få prøvd ut TAFU i Norge. AFIs evaluering av TAFU finner blant annet at flere av partene i

samarbeidet oppfattet at det ikke var gitt et oppdrag fra sine overordnede sentralt i styringslinjen om å delta i TAFU og at man derfor ikke følte seg forpliktet til å bruke ressurser på et slikt prosjekt. En tydeligere forankring av TAFU fra sentralt til lokalt nivå ville mest sannsynlig tatt vekk behovet for å bruke private tiltaksarrangører. Bruken av arbeidsmarkedsbedrift/ privat tiltaksarrangør bryter med målet i TAFU om at tilbakeføringen skal skje via det ordinære systemet og deltakernes rettigheter innen dette systemet.

Det er også vår oppfatning at ved en eventuell videre drift av TAFU (forlengelse av prosjekt eller ordinær drift) må oppdragsgiver ha en klar oppfatning om bruken av tiltaksarrangør. Dersom man ønsker å følge den svenske modellen, og det som var de opprinnelige samarbeidspartene i Norge (kommune, fylkeskommune, NAV stat og kriminalomsorgen), må partenes forpliktelser tydeligere formidles innen hver etat fra sentralt til lokalt nivå. Slik kan en unngå å måtte engasjere lokale tiltaksbedrifter.

Arbeidet i TAFU sett i sammenheng med VOX' mål?

Prosjektplanen for TAFU ønsket at arbeidet i prosjektet skulle sees i «*nær sammenheng med VOX' mål om økt deltakelse i samfunns- og arbeidsliv ved å heve kompetansenivået til voksne.*» Det har vært lagt opp til treffpunkt mellom VOX og TAFU. Blant annet har VOX vært tilstede ved flere av prosjektsamlingene. Det er mulig det er et potensiale for bredere samarbeid i arbeidet med å se VOX' mål og TAFU sitt arbeid i større sammenheng.

TAFU- en godværsmodell?

Samarbeidet på prosjektstedene har etter oppstart vært godt. Det har vært fravær av store konflikter som setter samarbeidsavtalen mellom partene på prøve. Prosjektet har ikke gitt erfaringer hvordan et TAFU samarbeid vil fungere dersom store eller avgjørende konflikter samarbeidspartene eller medarbeiderne i mellom oppstår. Det er fra noen av partene i styringsgruppen i Rogaland kommet innspill om at en av partene bør ha et overordnet lederansvar for samarbeidet. Slik det har fungert til nå har alle partene vært likeverdige og fordelt lederansvaret mellom seg. Dette kan oppfattes som en «godværsmodell» som er god der det er fravær av konflikter. Et område som på sikt kan være konfliktskapende og som bør drøftes ved en eventuell overgang til ordinær drift av TAFU, er lønns- og arbeidsvilkår for medarbeiderne. Medarbeiderne gjør i dag i stor grad de samme arbeidsoppgaver, men i og med de er tilsatt i sine respektive etater er det ulik avlønning og kompensasjon for kveldsarbeid,

turnus, reiser og liknende. På sikt ser vi at dette kan være problematisk og konfliktskapende i et samarbeid som TAFU.

3. Kort om AFIs evaluering

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ble etter anbudskonkurranse valgt av sentral styringsgruppe til å evaluere prosjektet. Foreløpig evaluering ble lagt frem for sentral styringsgruppe i oktober 2012. Sluttevaluering av TAFU var opprinnelig avtalt levert 1. september 2013, men etter ønske fra sentral styringsgruppe har AFI svært velvillig fremskjøvet sluttrapporten til å ferdigstilles sommeren 2013. I oppdraget til AFI var det tre hovedpunkter den sentrale styringsgruppen ønsket belyst:

- En følgeevaluering som kunne styrke TAFUs refleksjon over egen virksomhet, og om nødvendig virke korrigerende i prosjektperioden
- En sluttrapport med samfunnsøkonomisk analyse som avklarer om prosjektets organisering og arbeidsform har ført til ønskede resultater og måloppnåelse
- Utvikle kunnskap for eventuell planlegging, utvikling og drift av TAFU spesielt og tilbakeføringsarbeidet for marginaliserte grupper generelt.

Den endelige sluttevalueringen er ikke ferdig når FMHOs sluttrapport skrives. Vi har imidlertid hatt stor nytte av funnene presentert i AFIs følgeevaluering av TAFU. AFI har også fungert som en god samtalepartner for Fylkesmannen i Hordaland siden 2011 og bidratt med viktig kompetanse på samlinger vi har arrangert for prosjektet. Et avgjørende hensyn ved å velge AFI som evaluator er at Fylkesmannen i Hordaland og TAFU har nytt godt av den kompetansen AFI har skaffet seg gjennom forskningsbaserte evalueringer av andre prosjekter og tiltak innen sektoren, som «Fra fengsel til KVP» som er et samarbeid mellom kriminalomsorgen og NAV. Denne kompetansen har som forventet også kommet TAFU til gode.

4. Prosjektavslutning

Etter TAFU ble i 2012 forlenget ut 2013, har Fylkesmannen i Hordaland forberedt prosjektslutt sammen med TAFU Tromsø og TAFU Rogaland. Vi planlegger en prosjektsamling i november 2013 hvor alle nivåer av TAFU igjen samles. Fokus på denne samlingen vil være funnene i evalueringen,

praktisk avslutning av prosjektstedene og plan for erfaringsspredning og informasjonssikring av TAFU. Dette vil være offisiell prosjektavslutning.

Plan for avslutning av prosjektet

FMHO har bedt prosjektkoordinator i Rogaland og Tromsø lage plan for avslutning som skal overleveres FMHO. Denne planen må inneholde prosjektstedenes oversikt over hvordan deltakerne som har gjennomført kurs skal følges opp etter 2013. Det er også grunn til å tro at medarbeiderne i TAFU i løpet av høsten 2013 vil si opp- det er kun et fåtall av medarbeiderne som har faste stillinger i «sin» etat å gå tilbake til ved prosjektslutt. Prosjektstedene må legge opp høstens aktiviteter med tanke på nedtrapping av aktivitetsnivå og oppfølging. Vi håper de to prosjektkoordinatorene er ut prosjekttiden. Det er også prosjektkoordinatorene og de lokale styringsgrupper som må håndtere oppsigelse av lokaler, leasingbiler, telefon og internettabonnement, strøm, renhold med videre. Det må også foretas et oppgjør og fordeling av midler og verdier som eventuelt må ligge igjen i TAFU ved avslutning. FMHO vil stå for dette sammen med de lokale styringsgruppene. Ved årsskiftet 2013/2014 vil Fylkesmannen i Hordaland formelt overlevere TAFU til prosjekteier, sammen med evalueringsrapporter, sluttrapport og prosjektstedenes sluttrapport.

Nettside

På initiativ fra TAFU Rogaland fikk prosjektet i 2011 laget en felles nettside (WWW.TAFU.no) Dette har vært et viktig redskap i informasjonsarbeidet til lokaleprosjektene. Av formelle grunner er nettsiden registrert på tiltaksarrangøren Allservice AS i Rogaland, mens det er Kunnskapsdepartementet via FMHO som betaler for domenet og vedlikehold av nettstedet. Fylkesmannen i Hordaland ser det som avgjørende at eierskapet av domenet overføres til Kunnskapsdepartementet, eventuelt Fylkesmannen i Hordaland, inntil det er avgjort hva som skjer med TAFU etter 2013. Merkenavnet TAFU er godt innarbeidet, og det er viktig at den merkevaren vi har bygget opp i prosjekttiden tas vare på for eventuell videre drift.

Prosjektdokumentasjon

Prosjektet har i prosjektperioden benyttet ett felles nettsted for deling av informasjon, dokumentasjon og som arkiv (www.projectplace.no). All dokumentasjon som ligger på dette fora vil være viktig i erfaringsbyggingen av TAFU som prosjekt og ved eventuell videre drift. Nettleie for tjenesten er i prosjektperioden dekket av Kunnskapsdepartementet via Fylkesmannen i Hordaland. FMHO vil ved

utgangen av 2013 ta ansvar for at all arkivverdig dokumentasjon overføres til Kunnskapsdepartementet eller Fylkesmannen i Hordaland for avslutning av leieforholdet hos Projectplace.no

Erfaringsspredning

FMHO har brukt mye tid i 2012 og 2013 på å spre erfaringer fra TAFU. Vi er av den oppfatning at uansett om regjeringen velger å videreføre TAFU eller ikke, så har vi opparbeidet oss verdifulle erfaringer for hva som skal til for å lykkes med tilbakeføring av straffedømte til selvforsørging og begrense fremtidig kriminalitet. Erfaringsspredningen fra TAFU bør fortsette etter 2013.

Evalueringsrapporten fra AFI vil være viktig for å vise de positive resultatene og samfunnsøkonomiske gevinstene fra å samarbeide bedre om denne gruppen.

5. Fra prosjekt til drift

TAFU som prosjekt nærmer seg slutten, og det er nødvendig at våre oppdragsgivere tar stilling til om TAFU har nådd de målene som ble satt og om dette er en måte å organisere tilbakeføringsarbeidet på som viker for den enkelte deltaker og de samarbeidende etater. Både sluttevalueringen fra AFI og vår sluttrapport konkluderer med at TAFU virker. Fylkesmannen i Hordaland er av den oppfatning at det er svært viktig at medarbeiderne i TAFU innen rimelig tid får beskjed om TAFU skal avsluttes eller fortsette. Som AFIs evaluering viser, så er det bygget opp mye kompetanse og gode samarbeidsrelasjoner på prosjektplassene som vil være kritisk om forsvinner. Kostnaden ved å starte opp helt på nytt vil nok bli større enn å videreføre på prosjektets kompetanse. Vi har i vår sluttrapport vist til flere momenter som er avgjørende for at TAFU skal lykkes videre dersom de styrende finner at TAFU skal fortsette. Her tenker vi blant annet på nødvendigheten av lokal forankring, klare prioriteringer fra sentralt hold, opplæring og oppfølging i den konsekvenspedagogiske metodikk, medarbeidere med erfaring fra egen organisasjon og ledere som ser samhandlingens fordeler.

Vi har også nevnt at det har vært stor interesse fra andre steder i Norge for å starte opp TAFU kontor for å bedre samhandlingen om denne gruppen. Dersom TAFU blir besluttet forlenget/ over i ordinær drift med utvidelser, ser vi det som formålstjenlig med en sentral koordinator som kan sikre at TAFU i fremtiden bygger på det som AFI har vist er suksesskriteriene i prosjektperioden, det som gjør TAFU til TAFU:

- Samlokalisering, samtidighet og kompetanseoverføring i samarbeidet
- Lokal forankring
- Felles pedagogisk og metodisk plattform
- Lokale tilpasninger
- Felles ansvar for tilbakeføring for etatene

I prosjektperioden har det vært svært nyttig med prosjektsamlinger og samlinger hvor erfaringsdeling står i sentrum. Dette har vært et viktig verktøy for de ulike organisatoriske grepene man har tatt i Rogaland og Tromsø for å få best mulig resultat. Vi ser det også som nødvendig at det utarbeides et nasjonalt policydokument, tilsvarende som i Sverige, som sikrer rutiner, forankring, avtaler og innhold ved oppstart og drift av TAFU. Prosjektperioden har vist at TAFU ikke er en måte å gjøre tilbakeføring på, det må tilpasses lokale forhold. Likevel er det av avgjørende betydning at kommunen blir en aktiv del av TAFU samarbeidet.

6. Avsluttende merknader fra Fylkesmannen i Hordaland

En viktig erfaring fra prosjektet er at oppstart av TAFU, samt formelle og praktiske samarbeidsstrukturer lar seg lettere gjennomføre hvor initiativet til et slikt grenseoverskridende samarbeid er forankret på lokalt nivå (bottom-up perspektiv). Man har i Rogaland hatt lokale pådrivere og iverksettere som har tatt i bruk de samarbeidsrelasjoner som allerede var tilstede i de samarbeidende etater. Partene i Rogaland var klare til å starte opp så snart det fra sentralt nivå ble åpnet for et prosjekt basert på en Krami-liknende modell, og alle etatene var utad tydelig på at et slikt samarbeid var å anse som en vinn-vinn situasjon. I Tromsø er vår oppfatning at de lokale partene opplevde et autoritativt påtrykk om å være med i prosjektet. De lokale partene så i mindre grad hva som kunne være fordelen med en TAFU-organisering og de det grenseoverskridende samarbeidet ble i større grad ansett som et hinder enn en fordel. Vi er av den oppfatning at oppstart i Tromsø i mindre grad hadde lokal forankring enn i Rogaland. Det var ikke tydelig for de lokale aktørene at TAFU skulle prioriteres foran andre måter å disponere ressurser og stillinger. Det var viktig for Fylkesmannen i Hordaland, og prosjektet som sådan, at vi hadde mer enn ett prosjektsted. Dette var også intensjonen i prosjektplanen fra Kunnskapsdepartementet. I ettertid kan vi nok stille spørsmål om det var prosjektet tjent å utøve et så sterkt påtrykk mot Tromsø for å starte opp TAFU, da dette var en prosess som krevde mye tid og krefter fra alle involverte parter. Samtidig har prosjektleder gjennom det å ha to prosjektsteder med så ulikt utgangspunkt for oppstart fått verdifulle erfaringer for oppstart

av eventuelle nye TAFU. Det er avgjørende for både samarbeidsforhold og resultater at ønsket om samarbeid er forankret også lokalt og at partene ser TAFU som et vinn-vinn tiltak.

I prosjektperioden er Fylkesmannen i Hordaland kontaktet av flere som ønsker å starte opp TAFU når prosjektet er ferdig. Dette dreier seg om minst 4-5 ulike steder i Norge hvor man allerede har begynt å legge et grunnlag for en lokal forankring og et godt etatssamarbeid. De lokale pådriverne er fra ulike etater. Vi er kontaktet både av fengselsledere, avdelingsledere på skoler i fengsler og representanter fra NAV Stat. Det har vært vanskelig for oss å veilede i oppstart av nye TAFU da vi ikke vet om prosjektet vil gå over i drift, men Fylkesmannen i Hordaland har til alle interessenter vært tydelige på at det viktigste er å legge solid grunnlag for samarbeid og sterk lokal forankring. Dersom det legges til rette for videreføring av TAFU og oppstart av nye lokasjoner er alt grunnlagsarbeid som er gjort av avgjørende betydning. Dersom det ikke blir fremtidige TAFU, vil økt samarbeid mellom kriminalomsorgen, fylkeskommunen, kommunen og NAV komme den innsatte og etter hvert løslatte til gode uansett.

Fylkesmannen i Hordaland takker for tilliten som ble vist oss ved å få oppdraget som prosjektleder for Krami-liknende tiltak i Norge. Vi har opplevd godt samarbeid med alle nivåer i prosjektet og har etter beste evne prøvd å følge opp prosjekteiers plan for prosjektet TAFU. Vi vil takke medarbeiderne, det lokale styringsnivået og den faglige referansegruppen for at dere sammen med oss har vist at TAFU er vellykket og en samfunnsøkonomisk fornuftig måte å sikre tidligere straffedømte rettigheter og fast jobb basert på vilje og evne.

Bergen, 28. juni 2013

Fylkesmannen i Hordaland, Utdanningsavdelinga